

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

«__» травня 2024 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою професійного спрямування
Податкова та митна справа
на тему: «Податок на прибуток підприємств у податковій системі України»

Виконавець:

студентка 42 групи ФФБС

Болдишор Анастасія Олегівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кир'язова Тетяна Олександрівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Оподаткування є ключовим і найефективнішим засобом державного регулювання економіки. Податкові надходження формують значну частину державного бюджету України. Основну масу податків сплачують безпосередньо підприємства. Відповідно, кожне підприємство обирає систему оподаткування для мінімізації податкового навантаження. Регулювання податкових зборів з підприємств та контроль за оподатковуваними господарськими операціями здійснюється через різні нормативно-правові акти. Проте з початком військових дій в Україні податкова система зазнала значних змін, що створило необхідність у реформуванні чинного податкового законодавства для адаптації до умов воєнного стану.

Один із найважливіших податків у світі та Україні – податок на прибуток підприємств. Відповідно до Податкового кодексу України, це прямий податок, який підприємства сплачують з прибутку, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також з прибутку від орендних операцій, роялті та позареалізаційних операцій.

Метою кваліфікаційної роботи є: теоретичні та практичні аспекти функціонування податку на прибуток та формування напрямків вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні на засадах опрацювання зарубіжного досвіду.

Для досягнення поставленої мети у роботі були поставлені та вирішені наступні **завдання:**

- дослідити економічну сутність та роль податку на прибуток підприємств;
- розкрити еволюцію становлення прибуткового оподаткування;
- дослідити нормативно-правове регулювання оподаткування прибутку підприємств в Україні;
- висвітлити роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходної частини бюджету;
- проаналізувати вплив оподаткування прибутку підприємств на ефективність діяльності;
- дослідити світовий досвід оподаткування податком на прибуток підприємств та можливість його застосування в Україні;
- сформулювати шляхи вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Об'єкт дослідження – процес функціонування податку на прибуток в Україні.

Предмет дослідження – відносини, що виникають при функціонуванні податку на прибуток в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі були використані загальнонаукові й емпіричні методи досліджень: під час дослідження теоретичних аспектів видатків на середню освіту – методи наукової абстракції, індукції та дедукції, системний та структурний аналіз; під час аналізу ефективності використання видатків на середню освіту – статистичні методи, метод структурно-функціонального аналізу та кореляційний метод; при дослідженні іноземного досвіду та визначення можливості його імплементації у вітчизняну практику – метод порівняння.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є: законодавчі та нормативно-правові акти; монографічні дослідження і наукові публікації вчених-економістів; статистичні матеріали Державної казначейської служби України; Міністерства фінансів України, аналітичні доповіді; електронні ресурси світової мережі Internet.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають теоретичне значення для вдосконалення функціонування податку на прибуток.

Результати дослідження, що були проведені в науковій роботі, викладені у тезах студентської конференції ОНЕУ.

Структура кваліфікаційної роботи. складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальна кількість сторінок - 86, кількість таблиць –12, рис. -10. Список використаних джерел нараховує 57 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі розкрито економічну сутність та роль податку на прибуток підприємств та еволюцію становлення прибуткового оподаткування. Досліджено нормативно-правове регулювання оподаткування прибутку підприємств в Україні.

У другому розділі висвітлено роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходної частини бюджету. Здійснено аналіз впливу оподаткування прибутку підприємств на ефективність діяльності.

У третьому розділі досліджено світовий досвід оподаткування податком на прибуток підприємств та можливість його застосування в Україні. Сформовано шляхи вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні

ВИСНОВКИ

Результатом проведеного дослідження, що здійснено відповідно до поставленої мети та завдань, стала низка висновків серед яких наступні:

1. Досліджено економічну сутність та роль податку на прибуток підприємств. Встановлено, що податок на прибуток - це вид оподаткування, за яким підприємства зобов'язані сплачувати частку свого прибутку в державний

бюджет. Цей податок відображається у вирахуванні чистого прибутку, який залишається після вирахування усіх витрат і податків. Сутність податку на прибуток полягає в його ролі як інструменту фінансового забезпечення держави. Він є важливим джерелом державних доходів і використовується для фінансування різних сфер державної діяльності, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура тощо. Податок на прибуток також має велике значення як інструмент економічного регулювання. Він може стимулювати підприємства до ефективного управління та інноваційної діяльності, а також сприяти створенню конкурентоспроможного бізнес-середовища. Крім того, податок на прибуток може впливати на розподіл ресурсів у економіці та допомагати забезпечувати соціальну справедливість шляхом розподілу навантаження між підприємствами за їхнім рівнем прибутковості. Таким чином, податок на прибуток відіграє ключову роль у функціонуванні економіки та фінансовій стабільності держави.

Податок на прибуток підприємств вважається інструментом, що регулює економічні процеси, спонукає до економічної активності, та є засобом оподаткування загального валового доходу. Він також впливає на прийняття макроекономічних рішень та є значним інструментом регулювання інноваційної діяльності підприємства.

2. Розкрито еволюцію становлення оподаткування прибутку. Виділено сім етапів формування та розвитку законодавчої бази щодо цього податку в Україні. Серед яких кожен етап відрізнявся своїми особливостями - 1991-1992 роки, 1992 - 1997 роки, з кінця 2000 по 2004 рік, з кінця 2004 по 2010 рік, початок 2015 року, сьогодні. З'ясовано, що у 2015 році застосовано (і застосовується досі) механізм розподілу цього податку, який застосовує кількісний та суб'єктивний підходи. Перший включає диференціацію надходжень до відповідних бюджетів з визначенням певного відсотка для кожного рівня бюджету, тоді як другий враховує тип юридичної особи. По-друге, у випадках, коли необхідно визначити, до якого бюджету зараховувати надходження від цього податку, важливим є суб'єкт, який засновував платника. По-третє, податок на прибуток підприємств надходить до бюджетів усіх рівнів, що підкреслює його вагомість.

3. Досліджено нормативно-правове регулювання оподаткування прибутку підприємств в Україні. Виявлено, що можна виділити два основні напрями реалізації норм права: по-перше, вони визначають тип та особливості кожного елемента конструкції податку; по-друге, при їх застосуванні виникають комплексні правовідносини, які формують схему або каркас цієї конструкції. Однак, щодо правовідносин, що лежать в основі конструкції податку, важливо розуміти, що їх неможливо розглядати як основну структуру або схему податку. Відносини щодо оподаткування є відносинами, регульованими нормами права, і мають визначену структуру, що включає суб'єктів, об'єкти, а також юридичний та фактичний зміст. Тому вони не можуть утворювати структуру податку.

4. З'ясовано, що нормативно-правове регулювання оподаткування прибутку підприємств в Україні включає в себе набір законодавчих і підзаконних актів, які встановлюють систему податків і зборів, а також визначають заходи

відповідальності у випадку порушення обов'язків з оплати податків. Це правове регулювання забезпечується шляхом визначення переліку податків і зборів в Україні, обов'язків платників податків, встановлення прав фізичних і юридичних осіб у сфері оподаткування, а також закріплення повноважень контролюючих органів та їх працівників, процедури державного нагляду за сплатою податків та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Висвітлено роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходної частини бюджету. Обґрунтовано, що податок на прибуток підприємств не лише забезпечує надходження до державного бюджету, але й відіграє важливу роль у регулюванні економічних процесів. Виявлено, що якщо частка податку на прибуток у загальній сумі надходжень прямих податків до зведеного бюджету у 2018 році складала 23,2%, то у 2023 році знизилася до 19,9%. З'ясовано, що у структурі податкових надходжень зведеного бюджету він щороку зростає. Хоча незначне зниження цих надходжень відмічено у 2022 році, а у 2023 році ситуація стабілізувалася. В структурі податкових надходжень податок на прибуток займає 4 місце серед таких джерел як у 2018, так і у 2023 рр. У податкових надходженнях зведеного бюджету України частка податку на прибуток у 2023 році становила 9,7%, що дорівнює показнику попереднього року, але на 1,6 відсоткових пункти нижче від рівня 2021 року, коли цей податок мав найвищу відносну частку в податкових надходженнях бюджетів усіх рівнів. Розбіжності між плановими та фактичними показниками податкових бюджетних доходів вказують на існування прогалин бюджетного планування, бо не повністю враховуються вплив стримуючих факторів, можливості бізнесу, масштабів та результативності державної діяльності тощо. Різке зменшення питомої ваги податку на прибуток підприємств державної власності пояснюється кількома причинами: приватизацією державного майна; недбалістю стосовно державного майна; нецікавістю менеджерів вищого рівня у результативності роботи; значними збитками державних підприємств. Зменшення внеску державних підприємств у доходи Державного бюджету, отримані від податку на прибуток, було компенсовано зростанням ролі банківських установ. У 2023 році їхня питома вага становила 8,9%, а в 2022 році цей показник досяг максимального рівня - 9,5% від загального обсягу сплат податку всіма категоріями платників.

Частка податку на прибуток підприємств з іноземними інвестиціями та податку на прибуток іноземних юридичних осіб залишалася значною протягом періоду аналізу. Разом вони склали 16,5% у 2017 році та 17,5% у 2022 році. У 2023 році цей показник зменшився до 16,3% від загального обсягу надходжень податку на прибуток до Державного бюджету України.

5. Проаналізовано вплив оподаткування прибутку підприємств на ефективність діяльності та з'ясовано, що регулююча функція податку на прибуток полягає в оптимізації податкових ставок і впровадженні різних видів податкових пільг, але ефективність останніх залежить від способу їх впровадження та правильного управління ними. Оптимізація податкових ставок є важливою в оподаткуванні прибутку підприємств, оскільки недосконалі ставки можуть знижувати регулюючий ефект податку та його бюджетну (фіскальну) ефективність. З 2018 по 2023 роки ставка податку на прибуток в Україні

залишалася стабільною і становила 18%. Ефективна ставка податку на прибуток підприємств зростала внаслідок збільшення частки прибуткових підприємств і зменшення обсягу збиткових підприємств. За період з 2018 по 2023 роки ефективна ставка податку на прибуток підприємств коливалась, досягаючи високого показника у 2021 році – 17,6%. Продуктивність цього податку також варіювала в межах 71,1% - 88,3% у зазначений період. Зокрема, у 2022 році ефективна ставка податку знизилася до 12,8%, а його продуктивність склала 71,1%. Прогнозований фінансовий результат до оподаткування підприємств становитиме 1071 млрд. грн. Передбачається, що ефективна ставка податку складе 15%, а продуктивність податку буде на рівні 0,82. Загалом, аналіз даних за останні роки показує динамічний вплив податку на прибуток підприємств на економіку України.

6. Досліджено світовий досвід оподаткування податком на прибуток підприємств та можливість його застосування в Україні. Виявлено, що протягом останніх 40 років корпоративні податкові ставки розглядалися як ключовий інструмент стимулювання економічного зростання. За цей час ставки постійно знижувалися, з середніх 40% у 1980 році до середніх 23% у 2023 році. Це зниження стало глобальним трендом, охопивши всі великі регіони, включаючи найбільші економіки США, Азії та Європи. Сьогодні більшість країн мають ставки корпоративного податку нижче 30% та 25%, а деякі навіть ще нижчі, що відображає загальну тенденцію до податкового стимулювання бізнесу. Сучасні тенденції у сфері корпоративних податків спрямовані на справедливе та рівномірне оподаткування бізнесу як у респектабельних країнах, так і в колишніх «податкових гаванях». Є сенс розмежувати країни за найбільшими та найменшими корпоративними податками у світі. Так, наприклад, 20 країн з найвищими ставками корпоративного податку охоплюють майже всі світові регіони. Зокрема, вісім із них знаходяться в Африці, одна – в Океанії, а дві – в Європі. Крім того, чотири з цих юрисдикцій розташовані в Північній Америці, а п'ять – у Південній Америці. У 2023-2024 роках залишилося лише 15 юрисдикцій, які не запроваджували загальний податок на прибуток підприємств. Всі ці юрисдикції належать до малих острівних держав і вважаються «класичними офшорами». Ставка податку у них 0%. Це такі юрисдикції як: Ангілья, Багамські острови, Бахрейн (крім нафтових компаній), Беліз (крім нафтових компаній), Бермудські острови, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Гернсі, Острів Мен, Джерсі, Острови Теркс і Кайкос, Сен-Бартелемі, Токелау, Вануату, Острови Уолліс і Футуна. У 20 країнах з найнижчими ставками податку на прибуток підприємств також спостерігається різноманітність географічного розташування, зосереджена в Європі, Азії та країнах Близького Сходу. Це свідчить про стратегічне прагнення цих країн залучити міжнародні інвестиції шляхом зменшення податкового навантаження. Загалом податкова конкуренція призводить до формування різноманітних ставок у глобальному масштабі, де країни стають конкурентоспроможними для залучення бізнесу та інвестицій завдяки змінам у своїй податковій політиці.

7. Сформовано шляхи вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні. Проведені теоретичні розвідки та аналіз практичних

сторін оподаткування податком на прибуток в Україні дозволяє сформувавши такі рекомендації для посилення регулюючого впливу оподаткування на прибуток підприємств: введення податкових пільг, які дозволяють звільнити прибуток юридичних осіб від оподаткування, якщо ці кошти використовуються на повне оновлення основних засобів виробничого призначення; встановлення податкових пільг для зменшення ставки податку на прибуток юридичних осіб, якщо прибуток використовується на придбання нових основних засобів виробничого призначення, які плануються ввести в експлуатацію наступного року; скорочення строків амортизації активної частини основних засобів для оподаткування прибутку; введення податкових пільг, які дозволяють звільнити прибуток юридичних осіб від оподаткування, якщо кошти використовуються на придбання нових технологій виробництва товарів, що призначені для експорту у обсязі не менше 50% і призначені для кінцевого споживання з кінцевою обробкою; введення підвищеної податкової ставки на надприбутки, які не передбачається використовувати для інвестицій; збереження спрощеної системи оподаткування для малих підприємств.

Окрім зазначеного варто відмітити, що для підвищення фіскальної та регулюючої ролі податку на прибуток в Україні доцільно здійснити наступні заходи:

- забезпечити стабільність нормативно-правового регулювання податкового законодавства. Запропоновані податкові нормативи для суб'єктів господарювання повинні бути простими, зрозумілими та не змінюватися постійно;
- оптимізувати рівень податкового навантаження для стимулювання створення нових робочих місць, мотивації повернення українців з-за кордону, зростання ринку праці та звільнення коштів населення для розвитку власного бізнесу;
- підвищення ефективності управління податковим боргом, що включає: поширення податкової застави на всі активи боржника, незалежно від розміру податкового боргу; продаж майна відразу після порушення графіка погашення податкового боргу; введення в законодавство норми про автоматичне списання частини коштів у погашення податкового боргу у момент їх надходження на рахунок платника;
- подальша автоматизація процесів оподаткування із застосуванням сучасних технологій. Органам ДПС слід продовжувати вдосконалювати систему електронного документообігу та електронного адміністрування податків, застосовувати спрощені форми податкової звітності та звітування платниками за операціями в режимі реального часу.

АНОТАЦІЯ

Болдишор А. О. «Податок на прибуток підприємств у податковій системі України».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою професійного за спрямування «Податкова та митна справа». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

В роботі розкрито економічну сутність та роль податку на прибуток підприємств та еволюцію становлення прибуткового оподаткування. Досліджено нормативно-правове регулювання оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Висвітлено роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходної частини бюджету. Здійснено аналіз впливу оподаткування прибутку підприємств на ефективність діяльності.

Досліджено світовий досвід оподаткування податком на прибуток підприємств та можливість його застосування в Україні. Сформовано шляхи вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Ключові слова: податок, податок на прибуток, податкова система, підприємства, інвестиції, податкові пільги, податковий борг.

ANNOTATION

Boldyshor A. "Corporate income tax in the tax system of Ukraine".

Qualification work for a bachelor's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" in the professional educational program in the field of " Tax and customs affairs". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2024.

The work reveals the economic essence and role of corporate income tax and the evolution of income taxation. The regulatory and legal regulation of corporate profit taxation in Ukraine has been studied.

The role of the corporate income tax in the formation of the revenue part of the budget is highlighted. An analysis of the impact of enterprise income taxation on the efficiency of operations was carried out.

The world experience of corporate income tax taxation and the possibility of its application in Ukraine were studied. Ways to improve the system of corporate income taxation in Ukraine have been formed.

Key words: tax, income tax, tax system, enterprises, investments, tax benefits, tax debt.